

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ปรากฏอยู่ในทุกสังคมและเป็นปัญหาทางสังคม ที่สำคัญของสังคมไทย เพราะอาชญากรรมส่งผลกระทบต่อสมาชิกสังคมไม่โดยทางตรง ก็ทางอ้อม ทั้งทางเศรษฐกิจและทางจิตใจ ดังนั้น นักวิชาการจากศาสตร์แขนงต่างๆ จึงได้พยายาม ค้นหาสาเหตุของอาชญากรรม และปรัชญาการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด เพื่อให้ผู้กระทำผิดกลับตัว เป็นพลเมืองดี อาชญากรรมลดน้อยลง สังคมเกิดความมีระเบียบเรียบร้อย สมาชิกในสังคมมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยเริ่มจากแนวความคิดด้านอาชญาวิทยา และทัณฑวิทยา ในสมัยโบราณที่เน้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดด้วย การลงโทษหรือแก้แค้น หรือชดเชยกรรมที่ก่อขึ้นแล้วพัฒนาขึ้นมา เป็นการแก้ไขปรับปรุงความประพฤติของผู้กระทำผิดหรือผู้ต้องขัง (จตุพร บานชื่น, 2549 : 31)

แท้จริงแล้ว ผู้กระทำผิดส่วนใหญ่มิได้ใช้ชีวิตตลอดชีวิตของเขาอยู่ในที่คุมขัง หากแต่ว่าวันใดวันหนึ่งในอนาคตเขาจะต้องกลับออกมาสู่โลกภายนอก มาใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นๆ ในสังคม ในชุมชนต่อไป นอกจากนั้นแล้วอาชญากรรมไม่ว่าจะเป็นการกระทำผิดโดยเจตนาหรือโดยสันดานของผู้กระทำผิด แต่เพียงประการเดียว การกระทำผิดอาจเกิดขึ้นได้ เพราะความยากจน ประมาทพลั้งพลาด หรือแม้แต่อารมณ์ชั่ววูบก็เป็นได้

การสูญเสียอิสรภาพของมนุษย์ ด้วยการต้องมารับโทษถูก “จองจำ” กักขังอยู่ในเรือนจำ ความเป็น “นักโทษ” ทำให้สภาพแวดล้อมเดิมต้องถูกเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง ถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ถูกตัดขาดความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและสังคม เกิดความทุกข์ปรับตัวไม่ได้ประสบกับปัญหาต่างๆ หลายด้านพร้อมกัน ไม่มีใครช่วยได้ มีความวิตกกังวล ท้อแท้ สิ้นหวังหมดหวัง หว้าเหว่ สภาวะจิตใจได้รับความกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง ก่อให้เกิดความเครียด ปรากฏอาการทางกายและมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป รวมทั้งความสัมพันธ์กับผู้อื่นในทางลบ

การบริหารงานราชทัณฑ์มีเป้าหมายในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในสองลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่ การมุ่งเน้นการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนและเพื่อยับยั้งอาชญากรรมกับการมุ่งเน้นเพื่อแก้ไขฟื้นฟูและการให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

ผู้บริหารงานราชทัณฑ์อาจเลือกใช้ทฤษฎีการบริหารที่เน้นงานการบริหารที่เน้นคน การใช้ข้อมูลเชิงปริมาณช่วยตัดสินใจและ/หรือการบริหารในเชิงระบบและการบริหารในเชิงสถานการณ์เป็นเครื่องมือในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จได้ (กอบเกียรติ กิติวิวัฒน์, 2548 : 2)

จากผลการวิจัยของหลายประเทศพบว่า การจำคุกผู้ต้องขังเป็นระยะเวลาสั้นในเรือนจำไม่เป็นประโยชน์เป็นการสร้างปมด้อย トラบาป ทั้งยังทำให้เขาเป็นอาชญากรอาชีพได้ง่ายขึ้นเป็นการสูญเสียทรัพยากรทางสังคม เนื่องจากในเรือนจำมีผู้ต้องขังหลากหลายประเภททั้งทำผิดโดยไม่ได้ตั้งใจประมาทโดยสภาพแวดล้อม หรือโดยสันดาน (เพลินใจ แต่เกษม, 2543: 57)

สภาวะแวดล้อมภายในเรือนจำ มีทั้งความแออัดของผู้กระทำผิด สภาพความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของคนในเรือนจำ กฎ ระเบียบวินัย รวมทั้งการที่มีจำนวนเจ้าหน้าที่อย่างจำกัด ไม่สอดคล้องกับจำนวนผู้กระทำผิด ไม่สามารถนำกระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลัก 3R อันได้แก่ การฟื้นฟูบูรณาการทางสังคมของผู้กระทำผิด (Resocialization) การแก้ไขฟื้นฟูปรุงแต่งจิตใจผู้กระทำผิด (Rehabilitation) และการปรับสภาพของผู้กระทำผิด (Readjustment) ในลักษณะของการใช้หลักความสมดุลระหว่างการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดนั้น ควรคำนึงว่าผู้กระทำผิดคือ มนุษย์คนหนึ่งจึงควรได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป ผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังจะมีพฤติกรรม บุคลิกภาพและภาวะทางใจที่เปลี่ยนแปลงไปจากคนปกติ ขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ พฤติกรรมและการกระทำของมนุษย์นั้นสามารถถูกกระตุ้นให้กระทำ สามารถควบคุมได้ ฉะนั้น พฤติกรรมของมนุษย์จึงสามารถแก้ไขและเปลี่ยนแปลงได้ (Behavior Modification) ไม่ว่าจะมนุษย์จะกระทำความผิดในลักษณะใดข้อหาใด เช่น การลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ หรือข่มขืนกระทำชำเรา คดียาเสพติด เป็นต้น มนุษย์ก็สามารถกลับตัว เป็นพลเมืองดีต่อไป

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรมซึ่ง เป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรม นอกจากจะมีหน้าที่ในการควบคุมผู้กระทำผิดตามคำพิพากษาของศาลแล้ว ยังมีหน้าที่สำคัญในการแก้ไข ปรึบปรุงและพัฒนาพฤตินิสัยผู้กระทำผิดให้กลับสู่สังคมได้อย่างปกติสุข อย่างไรก็ตามผู้กระทำผิดเหล่านี้ได้ถูกหล่อหลอมมาจากสถาบันทางสังคม หรือสภาพแวดล้อมมาเป็นเวลานาน การแก้ไขในเรือนจำเพียงระยะสั้น ๆ จึงเป็นเรื่องที่ยากลำบาก กรมราชทัณฑ์ได้จัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขังทั้งทางร่างกายและจิตใจไปในขณะเดียวกันด้วย ซึ่งกิจกรรมที่กรมราชทัณฑ์ได้จัดเพื่อสนองตอบความรับผิดชอบในส่วนนี้ คือ การให้การศึกษาวินิจฉัย การฝึกวิชาชีพ การให้การอบรมทางศาสนาและศีลธรรม โดยหลักการการแก้ไขพฤติกรรมแล้ว การดำเนินการทั้ง 3 ด้านนี้ จะต้องผสมผสานกลมกลืนกันเป็นไปในทิศทางเดียวกันและให้ความสำคัญเท่าเทียมกัน

จะเห็นได้ว่า การให้การศึกษาด้านวิชาชีพและวิชาชีพนั้เป็นบริการที่สนองต่อความต้องการทางกายหรือวัตถุ ที่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษได้ ส่วนบริการทางด้านศาสนานั้ก็ควรกระทำควบคู่ไปกับบริการด้านอื่นเนื่องจากการให้บริการ ด้านจิตใจซึ่งถือว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความต้องการทางกายเราจะพบว่า ผู้กระทำผิด ส่วนหนึ่งเป็นผู้มีความบกพร่องทางด้านศีลธรรม ดังนั้นการใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือขัดเกลาจิตใจบุคคลประเภทนี้ จึงเป็นสิ่งที่สมควรกระทำอย่างยิ่ง ประกอบกับสภาวะจิตใจของผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำ โดยเฉพาะช่วงที่ยังปรับตัวไม่ได้ จะมีความสับสนวุ่นวายใจ ในระยะนี้ศาสนาควรเข้าไปมีบทบาท ในฐานะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจไม่ให้คิดฟุ้งซ่าน

การแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังในปัจจุบันทั้งในด้านการศึกษาด้านวิชาชีพ การฝึกวิชาชีพ การอบรมศาสนา และศีลธรรม โดยเฉพาะเรือนจำที่มีผู้ต้องขังอยู่ในความควบคุมจำนวนมาก เช่น เรือนจำกลางคลองเปรม เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร เรือนจำกลางบางขวาง เป็นต้น เจ้าหน้าที่มีน้อยไม่สอดคล้องกับจำนวนผู้ต้องขัง ประกอบกับงบประมาณที่มีอย่างจำกัด ล้วนเป็นอุปสรรคในการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

การอบรมศาสนาและศีลธรรม แต่ละเรือนจำจะมีอนุศาสนาจารย์เพียง 1 คน อาจทำให้การอบรมผู้ต้องขังทำได้ไม่ทั่วถึงหรือได้ผลเท่าที่ควร แม้บางครั้งจะมีเจ้าหน้าที่ช่วยอบรมก็ทำได้ไม่ทั่วถึง เพราะเจ้าหน้าที่นั้นก็ต้องมีหน้าที่อื่นต้องปฏิบัติประจำอยู่แล้ว ประกอบกับความชำนาญในการอบรมก็ยังมีน้อยกว่าอนุศาสนาจารย์ การเชิญวิทยากรจากภายนอกเข้ามาช่วยอบรม ก็ยังมีจำนวนน้อย และยังไม่ทั่วถึง เนื่องจากผู้ต้องขังมีจำนวนมาก และแยกการควบคุมไว้ตามแดนต่างๆ

การฝึกวิชาชีพ ยังพบว่าเรือนจำยังมีนโยบายในการสร้างรายได้ให้กับเรือนจำ และไม่ต้องการให้ผู้ต้องขังว่างงานไม่ได้พัฒนาผู้ต้องขังให้มีวิชาชีพที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ จะเห็นได้จากการรับจ้างผลิตสินค้าต่างๆ ให้กับผู้ประกอบการที่จ้างแรงงานผู้ต้องขังในการผลิตสินค้า อาทิ พับถุงกระดาษ ถักอวนทำดอกไม้ประดิษฐ์ เย็บร่ม ทำโครงร่ม เย็บรองเท้า ตัดหูรองเท้า ขัดกรอบรูป ฯลฯ ซึ่งการรับจ้างแรงงานผลิตสินค้าให้กับผู้ประกอบการดังกล่าว ผู้ต้องขังไม่สามารถนำความรู้ ความชำนาญ และทักษะ ไปประกอบอาชีพได้ภายหลัง เมื่อพ้นโทษออกจากเรือนจำ

การให้การศึกษาด้านวิชาชีพ ยังทำไม่ทั่วถึง เนื่องจากสถานที่สำหรับนักศึกษา และครูไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขัง ส่วนใหญ่แล้วการศึกษาด้านวิชาชีพมักจะรับเฉพาะผู้ต้องขังที่มีความประสงค์จะศึกษาเท่านั้น ครูที่สอนมีจำนวนน้อย บางคนทำการสอน และให้ผู้ต้องขังเป็นครูช่วยสอน ที่อาจมีความรู้ ความชำนาญในการสอนไม่เพียงพอ

เรือนจำกลางเพชรบุรีก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2463 จัดเป็นราชการบริหารส่วนกลาง สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ตั้งอยู่เลขที่ 69 ถนนหน้าเรือนจำ ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง

จังหวัดเพชรบุรี ห่างจากศาลากลางจังหวัดเพชรบุรี ประมาณ 1.3 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งสิ้น 15 ไร่ 3 งาน 44 ตารางวา พื้นที่ภายในเรือนจำ 8 ไร่ 1 งาน 10 ตารางวา มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ เป็นชาย 58 คน หญิง 12 คน ลูกจ้างและพนักงานราชการ เป็นชาย 5 คน หญิง 2 คน รวมบุคลากร ทั้งสิ้น 77 คน อำนาจในการควบคุมผู้ต้องขัง ผู้ต้องชาย กำหนดโทษ 20 ปี ผู้ต้องขังหญิง 15 ปี ผู้ต้องขังได้รับการดูแลเอาใจใส่ มีความเป็นอยู่ที่ดีตามควรแก่อัตภาพในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านที่อยู่อาศัย เช่น เรือนนอน โรงงานฝึกวิชาชีพ โรงเลี้ยง โรงครัว โรงเรียน มีสภาพความเป็นอยู่เหมาะสม ไม่แออัดขัดเยียด สะอาด มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก ไม่ร้อนอบอ้าว ด้านอาหาร มีคุณภาพ มีคุณค่าทางอาหาร และมีรสชาติดี ด้านเครื่องนุ่งห่ม มีพอเพียง มีการทำความสะอาดสม่ำเสมอ ด้านการรักษาพยาบาลมีพยาบาลวิชาชีพและสถานพยาบาลภายในเรือนจำ ผู้เจ็บป่วยได้รับการดูแลรักษา ด้านการปกครองได้รับการปกครองอย่างเป็นธรรม และมีภารกิจหลักตามที่กฎหมายกำหนด คือการควบคุมและแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยมุ่งพัฒนาเป็นองค์กรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดีมีสุขภาพกายและจิตที่ดีไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำ ได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพที่สุจริต และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติ โดยสังคมให้การยอมรับ การควบคุมผู้ต้องขังแยกตามลักษณะความผิด ได้แก่ผู้ต้องขัง พ.ร.บ. ยาเสพติด (เฮโรอีน กัญชา) จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 3 พ.ร.บ. ยาเสพติด (ยาบ้า) จำนวน 708 คน คิดเป็นร้อยละ 48 ความผิดต่อร่างกาย ต่อชีวิต จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 15 ความผิดเกี่ยวกับเพศ จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 19 และความผิดอื่น ๆ จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 7 (สถิติผู้ต้องขังแยกตามลักษณะความผิด ณ เดือนเมษายน 2552) เรือนจำกลางเพชรบุรีเป็นเรือนจำที่มีความมั่นคงปานกลาง มีบทบาท อำนาจ และภารกิจ คือปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล หรือตามกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง กำหนดแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับกฎหมายระเบียบข้อบังคับ นโยบายของกระทรวง หลักราชญาวิทยา และหลักทัณฑ์วนิตยศาสตร์ตลอดจนข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และข้อเสนอในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์กรสหประชาชาติ (ฝ่ายบริหารทั่วไป เรือนจำกลางเพชรบุรี, 2552)

เรือนจำกลางเพชรบุรี มีผู้กระทำผิดถูกควบคุมอยู่จำนวนมาก และยังมีภารกิจในการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคมทั่วไปได้ภายหลังพ้นโทษ โดยการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีความรู้ในวิชาสามัญและวิชาชีพที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน รวมทั้งการอบรมศาสนาและศีลธรรมปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้องให้แก่ผู้ต้องขัง แต่การดำเนินการดังกล่าวก็ยังอยู่ภายใต้ข้อจำกัดหลายประการ ดังจะเห็นได้จากรายงานจำนวนผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรีที่ได้รับการศึกษา ด้านวิชาสามัญ ด้านวิชาชีพและ ด้านธรรมศึกษาของฝ่ายการศึกษาและ

พัฒนาจิตใจ ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2552 ได้แก่ ผู้ศึกษาวิชาสามัญ ศึกษาาระดับประถมศึกษาถึงระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 244 คน ด้านวิชาชีพ จำนวน 15 คน และด้านธรรมศึกษา ตรี โท เอก จำนวน 240 คน รวมผู้ต้องขังที่ได้รับการพัฒนาพฤตินิสัยทั้ง 3 ด้าน จำนวน 499 คน (เรือนจำกลางเพชรบุรี, 2552)

จากสถิติดังกล่าว บอถึงการพัฒนาพฤตินิสัยที่ยังไม่สามารถดำเนินการ ได้ทั่วถึงมีเพียง 46.07 % จากจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด ย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดีเมื่อพ้นโทษออกจากเรือนจำ ตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาถึงปัจจัยในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำกลางเพชรบุรี เพื่อดำเนินการ หาแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาด้านจิตใจ ปลุกฝังทัศนคติ ค่านิยม คุณภาพชีวิต และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ต้องขังให้ดีขึ้น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเสนอข่าวของสื่อต่างๆ ถึงการก่ออาชกรรมอันเกิดจากอดีตผู้ต้องขังบางคนที่พ้นโทษออกจากเรือนจำอาจสะท้อนให้เห็นว่า การแก้ไขฟื้นฟูจิตใจของผู้ต้องขัง ยังต้องมีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อมิให้ผู้พ้นโทษไปกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก ดังวิสัยทัศน์ของกรมราชทัณฑ์ที่ว่า “กรมราชทัณฑ์ เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพในการควบคุม แก้ไข และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เพื่อคืนคนดีมีคุณค่าสู่สังคม”

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยในการพัฒนาพฤตินิสัยกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ ผู้ต้องขังชายคดีเด็ดขาด เรือนจำกลางเพชรบุรี ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2552 จำนวน 1,083 คน การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยภูมิหลัง ปัจจัยเกี่ยวกับการกระทำผิด และปัจจัยแวดล้อมในการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังทั้ง 3 ด้าน การศึกษาวิชาสามัญ การฝึกวิชาชีพ การอบรมด้านศาสนาและศีลธรรม

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ต้องขังคดีเด็ดขาดชาย ทำงานประจำกองงานฝึกวิชาชีพต่าง ๆ รวม 7 กองงานในเรือนจำกลางเพชรบุรี ซึ่งเป็นเรือนจำที่มีความมั่นคงปานกลาง มีประชากรเพียงพอต่อการศึกษา จำนวน 293 คน

สมมุติฐานในการวิจัย

1. การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรีอยู่ในระดับมาก
2. ปัจจัยภูมิหลังมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรี
3. ปัจจัยที่เกี่ยวกับการกระทำความคิดมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรี
4. ปัจจัยแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรี

นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ปัจจัย หมายถึง เหตุอันเป็นทางให้เกิดผล หนทาง เช่น การศึกษาเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้ความสามารถ องค์ประกอบ ส่วนประกอบ เช่น ปัจจัยในการผลิต คำ “ปัจจัย” กับ คำ “เหตุ” มักใช้แทนกันได้ ในการศึกษาครั้งนี้จำแนกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพก่อนต้องโทษ ปัจจัยการกระทำความคิด หมายถึง ฐานความคิด กำหนดโทษ ระยะเวลาที่อยู่ในเรือนจำ จำนวนครั้งที่ต้องโทษ ปัจจัยแวดล้อม หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัย ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤตินิสัย ความคาดหวังต่อการพัฒนาพฤตินิสัย

เรือนจำ หมายถึง ที่ซึ่งควบคุมกักขังผู้ต้องขัง กับทั้งสิ่งที่ใช้ต่อเนื่องกัน และให้หมายความตลอดถึงที่อื่นใดที่รัฐมนตรีได้กำหนดและประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่าอาณาเขตไว้โดยชัดเจน ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง เรือนจำกลางเพชรบุรี

ผู้ต้องขังคดีเด็ดขาด หมายถึง นักโทษเด็ดขาดเมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว คนต้องขัง และคนฝากขัง ในที่นี้หมายถึงนักโทษคดีเด็ดขาด ที่ถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำกลางเพชรบุรีตามคำสั่งของศาล หรือผู้มีอำนาจ

ผู้อบรม หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่อนุศาสนาจารย์ หรือเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ผู้ทำหน้าที่อบรมผู้ต้องขัง รวมตลอดถึงบุคคลที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ทางวิชาการต่างๆ และทางศาสนาทุกศาสนา แก่ผู้ต้องขังซึ่งเป็นบุคคลภายนอก

อนุศาสนาจารย์ หมายถึง ผู้ที่เคยอุปสมบทได้เปรียญธรรมชั้นสูง (ป.ธ.6 ขึ้นไป) และ ผู้ที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในระดับปริญญาตรี สาขาพุทธศาสตร์บัณฑิต(พธ.บ.) หรือสาขาศาสนศาสตร์บัณฑิต (ศน.บ.) สอบเข้าบรรจุเป็นอนุศาสนาจารย์

เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ หมายถึง บุคคลที่ทำงานในฐานะข้าราชการสังกัดเรือนจำกลาง เพชรบุรี

การพัฒนาพฤติกรรมนิสัย หมายถึง การแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมผู้ต้องขังทั้งร่างกายและจิตใจ ไปในทางที่ดีขึ้น โดยให้การศึกษาทางวิชาสามัญ การฝึกวิชาชีพ การให้การอบรมทางศาสนาและ ศีลธรรม และการปรับเปลี่ยนสภาพจิตใจผู้ต้องขัง โดยการให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาที่สอนให้มนุษย์ละเว้นความชั่ว การกระทำแต่ความดี มีจิตใจที่ผ่องใส ทำให้ ไม่ฟุ้งซ่าน สับสน มีสติ มีสมาธิ และเกิดปัญญา หรือ ความรู้สึกนึกคิดในการประกอบกิจการต่าง ๆ ในทางที่ถูกที่ควร และมีความคิดในการแก้ไขปัญหาด่าง ๆ

ปัจจัยภูมิหลัง หมายถึง ปัจจัยในระดับบุคคล (Self Control) ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ศาสนา ลักษณะนิสัย และอาชีพก่อนต้องโทษ

ปัจจัยที่เกี่ยวกับการกระทำผิด หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่ตระหนักรู้ความคิด ความรู้สึกและอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น ได้แก่ ฐานความผิด ความรู้สึกเกี่ยวกับการกระทำผิด การกระทำความผิดซ้ำ กำหนดโทษ ระยะเวลาที่อยู่ในเรือนจำ จำนวนครั้งที่ต้องโทษ และจำนวน ครั้งที่ทำความผิด

ปัจจัยแวดล้อม หมายถึง สภาพแวดล้อมและมาตรฐานการใช้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และข้อปฏิบัติ ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมนิสัย ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรมนิสัย และความคาดหวังผลได้รับจากการพัฒนาพฤติกรรมนิสัย

วิชาสามัญ หมายถึง การศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษา ตอนปลาย และมหาวิทยาลัย ของผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรี

วิชาชีพ หมายถึง การศึกษาวิชาชีพในสาขาต่างๆ ของผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรี

การอบรมศาสนา และศีลธรรม หมายถึง การศึกษาในด้านศาสนาและศีลธรรมของผู้ต้องขัง เรือนจำกลางเพชรบุรี

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของผู้ต้องขังในขณะตอบแบบสอบถามว่า กำลังศึกษาอยู่ในระดับใด

ระยะเวลาที่อยู่ในเรือนจำ หมายถึง ระยะเวลาของผู้ต้องขังในขณะตอบแบบสอบถาม ว่าถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำกลางเพชรบุรี มานานเท่าใดโดยนับระยะเวลาเป็นปี

จำนวนครั้งที่ทำความผิด หมายถึง ผู้ต้องขังเคยทำความผิดมาแล้วกี่ครั้ง (รวมครั้งที่ต้องโทษและไม่ต้องโทษ)

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัย หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังในขณะที่ยังอยู่ในเรือนจำแบบสอบถามแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤตินิสัย หมายถึง ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังในขณะที่ยังอยู่ในเรือนจำ และไม่ใช่

ความคาดหวังต่อการพัฒนาพฤตินิสัย หมายถึง ความคาดหวังของผู้ต้องขังในขณะที่ยังอยู่ในเรือนจำแบบสอบถามว่าจะนำไปเป็นประโยชน์เมื่อพ้นโทษไปแล้วหรือไม่

การพัฒนาจิตใจ หมายถึง การปรับเปลี่ยนสภาพจิตใจของผู้ต้องขังโดยการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอนให้มนุษย์ละเว้นความชั่ว กระทำแต่ความดี และมีจิตใจที่ผ่องใส ทำให้จิตใจไม่ฟุ้งซ่าน สับสน มีสติ มีสมาธิ และเกิดปัญญา หรือความรู้สึกลึกซึ้งคิดในการประกอบกิจการต่างๆ ในทางที่ถูกที่ควร และมีความคิดในการแก้ไขปัญญาต่างๆ ที่ตนเองรับผิดชอบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง
2. ทราบถึงระดับการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง
3. ทราบถึงความสัมพันธ์ของตัวแปร กับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีอาชีพ ภายใต้หลักเมตตาธรรม แก้ไขฟื้นฟู และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยยึดหลักวิชาการเพื่อให้ผู้ต้องขังได้พบความสว่างทางจิตใจได้ ระลึกถึงความผิดพลาดแต่หนหลัง มีความหวังในชีวิตอนาคต และตั้งใจกลับตนเป็นพลเมืองดีมีจิตใจเข้มแข็ง มีบุคลิกภาพดี มีความรู้ความสามารถ ประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ภายหลังพ้นโทษ สังคมให้ออกาสไม่รังเกียจ เกิดประโยชน์ต่อผู้ต้องขังและสังคม เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษออกจากเรือนจำ จะได้ไม่ไปกระทำผิดซ้ำอีก ลดภาระภาครัฐ ลดความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ เจ้าหน้าที่ไม่ตรากตรำในการปฏิบัติหน้าที่ ครอบครัวอบอุ่น สังคมปลอดภัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง ปัจจัยในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำกลางเพชรบุรี ประกอบด้วย ตัวแปรต้น และตัวแปรตาม คือ

ตัวแปรต้น ประกอบด้วย ปัจจัยภูมิหลัง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ศาสนา และ ลักษณะนิสัย อาชีพก่อนต้องโทษ ปัจจัยที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ได้แก่ ฐานความผิด ความรู้สึกเกี่ยวกับการกระทำความผิด การกระทำความผิดซ้ำ กำหนดโทษ ระยะเวลาที่อยู่ในเรือนจำ จำนวนครั้งที่ต้องโทษ และจำนวนครั้งที่ทำความผิด ปัจจัยแวดล้อม ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัย ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤตินิสัย และความคาดหวังผลได้รับจากการพัฒนาพฤตินิสัย

ตัวแปรตาม ประกอบด้วย การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ได้แก่ ผู้ต้องขังได้รับการแก้ไข ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา สายสามัญ และสายอาชีพ ผู้ต้องขังได้รับการดูแลสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ผู้ต้องขังมีความพร้อมในการดำรงชีพในสังคมภายหลังพ้นโทษ และผู้ต้องขังติดยาเสพติดได้รับการฟื้นฟู

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

